

Paksi Gábor

Környezetvédelmi megfontolások a védelmi szektor beszerzési eljárásai során

ZÖLD KÖZBESZERZÉSEK AZ EURÓPAI UNIÓ JOGRENDSZERÉBEN

A zöld közbeszerzési eljárás (GPP) olyan eljárásnak tekinthető, amelynek alkalmazásakor a hatóságok azoknak az áruknak, szolgáltatásoknak és munkálatoknak a beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű árukhoz, szolgáltatásokhoz és munkálatokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet.¹

Az Európai Unió (EU) jogában az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló 2004/18/EK irányelve (2004/18/EK irányelv) és az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai ágazatban működő ajánlatkérők beszerzési eljárásainak összehangolásáról szóló 2004/17/EK irányelve (2004/17/EK irányelv) jelentette az első két olyan jogszabályi szintű szabályozót, amely a közbeszerzési eljárásokban az ajánlatkérők által önkéntesen alkalmazható zöld szempontokat határozott meg (például a környezetvédelmi tárgyú szerződéses feltételek alkalmazhatósága,² a környezetvédelmi vezetési intézkedések mint műszaki alkalmassági feltétel megjelenése,³ funkcionális követelmények alapján

¹ Európai Bizottság 2008: 3.1. pont.

² 2004/18/EK irányelv 26. cikk.

³ 2004/18/EK irányelv 48. cikk (2) bekezdés f) pont.

olyan műszaki leírás kidolgozhatósága, amely környezetvédelmi jellemzőket is tartalmaz).⁴

A fentiekben ismertetett 2004-es irányelveket hatályon kívül helyező és jelenleg hatályos, az Európai Parlament és a Tanács 2014/24/EU irányelve (2014. február 26.) a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, az Európai Parlament és a Tanács 2014/25/EU irányelve (2014. február 26.) a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai szolgáltatási ágazatban működő ajánlatkérők beszerzéseiről és a 2004/17/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről és az Európai Parlament és a Tanács 2014/23/EU irányelve (2014. február 26.) szerint zöld követelmények az alábbi formában jelenhetnek meg, illetve alkalmazhatók az ajánlatkérők által a közbeszerzési eljárásokban:

- a) kizáró okokként, amely előírása esetében a környezetvédelmi bírsággal rendelkező ajánlattevőket kizárják;
- b) alkalmassági követelményekként, amelyek keretében a beszerzési tárgyhoz kötődő minimális feltételt határoz meg az ajánlatkérő akár a környezetirányítási rendszerrel rendelkezéssel, akár a környezetbarát gépekkel való rendelkezéssel, akár például a környezetvédelmi szakember rendelkezésre állásával kapcsolatban;
- c) értékelési szempontokként, amelyek keretében energiahatékonysággal kapcsolatos vállalások, zöld műszaki szempontokkal kapcsolatos követelmények is pontosíthatók;
- d) a műszaki leírással kapcsolatos követelményként, amelynek keretében a minimális műszaki elvárás meghatározása is figyelembe veszi a környezetvédelmi szempontokat;
- e) a szerződés részeként, amelynek keretében számon kell kérni a műszaki leírás elfogadásával vállalt zöld elemeket, értékelési szempontok között vállalt feltételeket és további, a szerződés teljesítése során figyelembe veendő környezeti szempontokat.⁵

⁴ 2004/17/EK irányelv 34. cikk (3) bekezdés b) pont.

⁵ TÁTRA I 2023: 148.

A 2004-es és a 2014-es közbeszerzési eljárásokra vonatkozó irányelvek közös vonása, hogy a környezetvédelmi szempontok érvényesítését nem kötelező, hanem opcionális lehetőségként szabályozták, illetve szabályozzák, így azok alkalmazása a résztvevők önkéntes vállalásán alapult, illetve alapul.

A zöld közbeszerzések szabályozásának következő meghatározó állomása az Európai Bizottság által 2019-ben *Az európai zöld megállapodás*⁶ címmel közzétett közlemény, amely átfogó tervet tartalmazott arra vonatkozóan, hogy az Európai Unió 2030-ra képes legyen a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátást az 1990-es szinthez képest legalább 55%-kal csökkenteni. Ezt a célkitűzést a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról szóló Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendeletben (európai klímarendelet) jogi kötelezettségként is rögzítették.⁷ Ezt követően 2020-ban elfogadták az „A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv” elnevezésű dokumentumot, amelyben rögzítették, hogy az Európai Bizottság javaslatot fog tenni a zöld közbeszerzés (GPP) minimális kötelező kritériumaira és céljaira az ágazati jogszabályokban, valamint fokozatosan bevezeti a zöld közbeszerzés (GPP) elterjedésének nyomon követése érdekében a kötelező jelentéstételt anélkül, hogy indokolatlan adminisztratív terhet róna a közbeszerzőkre.⁸

A fenti célkitűzések (mint például a klímasemlegesség) elérése érdekében a közelmúltban számos olyan – ágazatspecifikus – irányelv, illetve rendelet született az uniós jogban, amely a közbeszerzési eljárások tekintetében kötelezően alkalmazandó követelményeket állapít meg. E jogszabályok, illetve egyes rendelkezéseik időben eltolva, fokozatosan lépnek hatályba, illetve alkalmazandók, valamint a jövőre vonatkozóan állapítanak meg az Európai Bizottság számára jogalkotási, a tagállamok számára átültetési kötelezettséget. Az 1. táblázat ezeknek a jogszabályoknak a legfontosabb, közbeszerzési eljárásokra vonatkozó, fenntarthatósággal kapcsolatos követelményeit tartalmazza.

⁶ Európai Bizottság 2019.

⁷ Európai klímarendelet 4. cikk.

⁸ Európai Bizottság 2020.

1. táblázat: A közbeszerzési eljárásokra vonatkozó fenntarthatósági előírások

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1542 rendelete (2023. július 12.) az elemekről, illetve akkumulátorokról és a hulladékelemekről, illetve akkumulátorokról, a 2008/98/EK irányelv és az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról, valamint a 2006/66/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (2023/1542 rendelet)	A 2023/1542 rendelet 85. cikke felhatalmazást ad az Európai Bizottságnak az elemekre és akkumulátorokra vonatkozó közbeszerzési eljárásokra alkalmazandó fenntarthatósági követelményeken alapuló odaítélési kritériumok – 2023. augusztus 17-től kezdődő hatállyal öt éves időtartamon belül történő – meghatározására, amelyek az ajánlatkérők által kötelezően alkalmazandó odaítélési kritériumok lesznek a kritériumokat meghatározó jogi aktus hatálybalépésének időpontjától számított 12 hónap elteltével.
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1791 irányelve (2023. szeptember 13.) az energiahatékonyságról és az (EU) 2023/955 rendelet módosításáról (átdolgozás) (2023/1791 irányelv)	Az 2023/1791 irányelv 7. cikke a tagállamokkal szemben állapít meg kötelezettséget arra vonatkozóan, hogy biztosítsák, hogy az ajánlatkérők csak a rendeletben foglaltak szerinti magas energiahatékonyságú termékeket, szolgáltatásokat, épületeket és építési beruházásokat szerezzenek be. E kötelezettségnek a 2023/1791 irányelv 36. cikk alapján 2025. október 11-ig kell a tagállamoknak megfelelniük.
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/2413 irányelve (2023. október 18.) az (EU) 2018/2001 irányelvnek, az (EU) 2018/1999 rendeletnek és a 98/70/EK irányelvnek a megújuló energiaforrásokból előállított energia előmozdítása tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (2023/2413 irányelv)	A 2023/2413 irányelv 1. cikk 5. b) pont alapján a tagállamok kötelesek világosan meghatározni azon műszaki előírásokat, amelyeket a megújuló energiát előállító berendezéseknek és rendszereknek a támogatási rendszerek igénybevételeéhez és a közbeszerzési eljárásra való jogosultság megszerzéséhez teljesíteniük kell.

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/825 irányelve (2024. február 28.) a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelv módosításáról, a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékonyabb védelem és a hatékonyabb tájékoztatás révén történő növelése tekintetében (2024/825 irányelv)	A 2024/825 irányelv a „zöldfestés” jelenség visszaszorítását, a vásárlók hatékonyabb tájékoztatását és a tisztességtelen gyakorlatokkal szembeni hatékony védelmet szolgáló rendelkezéseket tartalmaz (például a környezetbarát jellegre vonatkozó általános utalás tilalma, a minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok felsorolása). A „zöldfestés” azt jelenti, hogy egy termék környezetbarátnak, zöldnek, klímabarátnak, környezetkímélőnek tüntetnek fel, anélkül, hogy ezen információk megbízhatósága ellenőrizhető volna.⁹ A 2024/825 irányelv 4. cikk alapján a tagállamoknak legkésőbb 2026. március 27-ig kell elfogadniuk és kihirdetniük azokat a rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ezen irányelvnek megfeleljenek.
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1252 rendelete (2024. április 11.) a kritikus fontosságú nyersanyagokkal való biztonságos és fenntartható ellátást biztosító keret létrehozásáról és a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1724 és az (EU) 2019/1020 rendelet módosításáról (2024/1252 rendelet)	A 2024/1252 rendelet 25. cikk alapján az Európai Bizottság létrehoz, és működtet egy olyan rendszert, amely az unióban letelepedett, stratégiai fontosságú nyersanyagokat felhasználó érdekelt vállalkozások részéről mutatózó keresletet összesíti, és ezen összesített keresletnek megfelelő ajánlatokat kér a beszállítóktól, amelynek a feldolgozatlan és a feldolgozott stratégiai fontosságú nyersanyagokra egyaránt ki kell terjednie.

⁹ HUBAI 2024: 64.

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1157 rendelete (2024. április 11.) a hulladékszállításról, az 1257/2013/EU és az (EU) 2020/1056 rendelet módosításáról, valamint az 1013/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (2024/1157 rendelet)	A 2024/1157 rendelet 63. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján a rendelet megsértése esetén a tagállamok kötelesek a határozott időtartamra szóló közbeszerzési eljárásokból való kizárás szankciójának alkalmazására. A 2024/1157 rendelet 86. cikk (2) bekezdés alapján a 2024/1157 rendeletet 2026. május 21-től kell alkalmazni.
Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1275 irányelve (2024. április 24.) az épületek energiahatékonyságáról (átdolgozás) (2024/1275 irányelv)	A 2024/1275 irányelv az épületek energiahatékonyságának javítása, az épületekből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése érdekében fogalmaz meg követelményeket (például az 5. cikk alapján a tagállamok kötelesek az épületek és önálló rendeltetési egységeik vonatkozásában energiahatékonysági minimumkövetelményeket meghatározni, a 7. cikk alapján a tagállamok kötelesek biztosítani, hogy az új épületek kibocsátásmentes épületek legyenek).
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1610 rendelete (2024. május 14.) az (EU) 2019/1242 rendeletnek az új nehézgépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírások szigorítása és a jelentéstételi kötelezettségek beillesztése tekintetében történő módosításáról, az (EU) 2018/858 rendelet módosításáról, valamint az (EU) 2018/956 rendelet hatályon kívül helyezéséről (2024/1610 rendelet)	A 2024/1610 rendelet 3e. cikk (1) bekezdése alapján az ajánlatkérőknek az új kibocsátásmentes városi autóbuszok beszerzését, lízingelését, bérletét vagy részletfizetéssel történő megvásárlását célzó, árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések, valamint fő tárgyként az ilyen autóbuszok használatát célzó, szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélését a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlatra kell alapozniuk, amelynek a legjobb ár-minőség arányt kell tartalmaznia.

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
	A 2024/1610 rendelet 3e. cikk (2) bekezdése alapján az ajánlatkérőknek az alábbi szempontok közül legalább kettőt – amelyek közül legalább egy az ajánlatnak az ellátásbiztonsághoz való hozzájárulásával összefüggő, az a)–d) pontban meghatározott szempont – műszaki leírásként vagy értékelési szempontként figyelembe kell venniük a rendeletben foglaltak szerint: a) az ajánlatokban szereplő, harmadik országból származó termékeknek a 952/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban meghatározott aránya; az említett szempont csak az ajánlatokban szereplő olyan, GPA-ban nem részes országokból származó termékekre alkalmazandó, amelyek nem kötöttek közbeszerzésre vonatkozó szabályokat is tartalmazó szabadkereskedelmi megállapodást az unióval; b) az ajánlat tárgyát képező berendezés működéséhez szükséges alapvető tartalék alkatrészek jelenlegi és becsült rendelkezésre állása; c) az ajánlattevő kötelezettségvállalása arra, hogy a szerződés teljesítése során az ellátási láncában esetlegesen bekövetkező változások nem fogják hátrányosan érinteni a szerződés teljesítését; d) igazolás vagy dokumentáció arról, hogy az ajánlattevő ellátási láncá úgy van megszervezve, hogy az ajánlattevő meg tud felelni az ellátás biztonságára vonatkozó követelménynek; e) az alkalmazandó uniós jogi aktusokban előírt minimumkövetelményeken túlmutató környezeti fenntarthatóság. A 2024/1610 rendelet 2024. július 1-jétől alkalmazandó.

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1781 rendelete (2024. június 13.) a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási keretének létrehozásáról, az (EU) 2020/1828 irányelv és az (EU) 2023/1542 rendelet módosításáról, valamint a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (ökodizájn) (2024/1781 rendelet)	A 2024/1781 rendelet 65. cikk (3) bekezdése felhatalmazza az Európai Bizottságot, hogy végrehajtási jogi aktusok révén műszaki leírások, odaítélési kritériumok, szerződésteljesítési feltételek vagy célok formájában zöld közbeszerzési minimumkövetelményeket dolgozzon ki a rendelet hatálya alá tartozó termékekre, termékcsoportokra vonatkozóan.
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1735 rendelete (2024. június 13.) a „nettó zero” technológiák európai gyártási ökoszisztémájának megerősítését célzó intézkedési keret létrehozásáról és az (EU) 2018/1724 rendelet módosításáról (2024/1735 rendelet)	A 2024/1735 rendelet 25. cikk (3) bekezdése alapján uniós értéktárolókat elérő becslített értékű közbeszerzési és koncessziós beszerzési eljárások esetén az ajánlatkérőknek az alábbi feltételek, követelmények, illetve szerződéses kötelezettségek közül legalább egyet alkalmazniuk kell, amennyiben a beszerzés tárgya a 2024/1735 rendelet 4. cikk (1) bekezdésének a)–k) pontjában felsorolt „nettó zero” technológiákat (például szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológiák, hidroelektromosságot hasznosító technológia, hidrogénteknológiák, többek között elektrolízátorok és üzemanyagcellák) magában foglaló építési beruházás vagy építési koncesszió: a) egy szociális vagy foglalkoztatási vonatkozású megfontolásokkal kapcsolatos különleges (szerződésteljesítési) feltétel; b) egy, a kibernetizációról szóló rendeletben előírt, alkalmazandó kibernetizációs követelményeknek való megfelelésnek – adott esetben és amennyiben rendelkezésre áll – többek között valamely vonatkozó európai kibernetizációs tanúsítási rendszeren keresztül történő igazolására vonatkozó követelmény;

A szektorális jogszabályok	
A jogszabály elnevezése	Fenntarthatósági szempontok a közbeszerzési eljárások tekintetében
	c) egy olyan konkrét szerződéses kötelezettség, amely a 2024/1735 rendelet 4. cikk (1) bekezdésének a)–k) pontjában felsorolt „nettó zéró” technológiákhoz kapcsolódó szerződéses elem időben történő leszállítására vonatkozik, és amely alapján adott esetben – amennyiben e kötelezettség teljesítésére nem kerül sor – megfelelő díjat kell fizetni, továbbá amely túlmutar az alkalmazandó nemzeti jogszabályokban előírt követelményeken, amennyiben léteznek ilyen jogszabályok. A 2024/1735 rendelet 3. cikk 1. pontja alapján a rendelet vonatkozásában „nettó zéró” a 4. cikkben felsorolt a technológia, amennyiben az végtermék, elsődlegesen az említett termékek előállításához használt specifikus alkotóelem vagy specifikus gép. A 2024/1735 rendelet 2024. június 29-től alkalmazandó.

Forrás: a szerző szerkesztése

A ZÖLD KÖZBESZERZÉSEK SZABÁLYOZÁSA MAGYARORSZÁGON

Magyarország zöld közbeszerzési stratégiája (2022–2027)

Magyarország Kormánya a 1646/2022. (XII. 22.) számú határozatával elfogadta Magyarország 2022–2027 közötti időszakra szóló zöld közbeszerzési stratégiáját (Stratégia).¹⁰ A Stratégia célja a zöld közbeszerzések elterjedésének oly módon történő elősegítése, amely mind az állam, mind pedig a gazdaság számára valódi értéket képvisel.¹¹ A Stratégia elfogadásával Magyarország Kormánya 2027-re célul tűzte ki, hogy a környezetvédelmi szempontokat tartalmazó hazai közbeszerzések száma elérje az összes közbeszerzés legalább 30%-át, ugyanakkor előíranyozta azt is, hogy egyes ágazatspecifikus előírásokban, egyes termékek, termékcsoportok vonatkozásában eltérő – magasabb, akár 100%-os – célkitűzés érvényesülhet.¹²

A Stratégia rövid áttekintést ad a zöld közbeszerzések hazai helyzetéről,¹³ bemutatja azokat a nemzetközi és európai uniós célkitűzéseket, amelyekhez a stratégia kapcsolódik,¹⁴ áttekinti a zöld közbeszerzésekkel, illetve közbeszerzési intézkedésekkel kapcsolatba hozható hazai ágazatközi, illetve ágazatspecifikus stratégiákat, a finanszírozást segítő eszközöket,¹⁵ továbbá ismerteti a Stratégiában megfogalmazott célkitűzések megvalósításához szükséges intézkedési tervet és a Stratégia végrehajtásának monitoringját.¹⁶

A Stratégia segítségül szolgál a zöld közbeszerzések jelenleg hatályos hazai jogszabályi hátterének megértéséhez, illetve előrevetíti a közbeszerzési eljárások során a környezetvédelmi szempontok hazai jogrendszerbe történő – várhatóan kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi követelményeket megállapító

¹⁰ Magyarország Kormánya 2022.

¹¹ Stratégia 1. fejezet 9. bekezdés, 6. oldal.

¹² Stratégia 1. fejezet, 9–10. bekezdések, 6. oldal.

¹³ Stratégia 2. fejezet, 7–20. oldal.

¹⁴ Stratégia 3. fejezet, 21–25. oldal.

¹⁵ Stratégia 4. fejezet, 28–40. oldal.

¹⁶ Stratégia 5. fejezet, 43–50. oldal.

jogszabályi rendelkezésekkel történő – integrálásának fokozódását, ennek nyomán a kapcsolódó jogszabályi környezet várható bővülését.

*A Kbt. és a kapcsolódó rendeletek környezetvédelemmel
kapcsolatos rendelkezései*

A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (Kbt.) rendelkezései alapján a környezetvédelmi szempontok – összhangban az uniós joggal – négy kategóriába sorolható előírások alapján érvényesülhetnek a közbeszerzési eljárásokban, ezek az alábbiak: kiválasztási kritériumok (kizáró, illetve alkalmassági követelmények), odaítélési kritériumok (értékelési szempontok), a közbeszerzési műszaki leírás előírásai, a szerződés teljesítésére vonatkozó kikötések.¹⁷

A következőkben néhány konkrét példa szerepel a Kbt. környezetvédelmi előírásaira:

- A nyertes ajánlattevő kiválasztásával kapcsolatban a Kbt. 76. § (2) bekezdés c) pontja előírja, hogy értékelési szempontként alkalmazhatók a legjobb ár-érték arányt megjelenítő olyan – különösen minőségi, környezetvédelmi, szociális – szempontok, amelyek mellett az ár vagy a költség is szerepel.
- A szerződés teljesítésével kapcsolatban a Kbt. 132. § (1) bekezdése lehetővé teszi az ajánlatkérők számára sajátos, különösen szociális, környezetvédelmi, illetve az innovációt ösztönző feltételek meghatározását, amely szerződéses feltételeket az eljárást megindító felhívásban is fel kell tüntetni, a részletes követelmények pedig az egyéb közbeszerzési dokumentumokban is megadhatók.
- A Kbt. 2021. február 1-jétől lehetőséget biztosít arra, hogy az ajánlatkérők kizárási okként határozzák meg a környezetvédelmi követelmények súlyos megsértését, ugyanis az ajánlatkérőnek a Kbt. 63. § (1) bekezdés a) pontja alapján lehetősége van arra, hogy az eljárást megindító felhívásban előírja, hogy az eljárásban nem lehet ajánlattevő, részvételre jelentkező,

¹⁷ PAKSI 2020: 44–54.

- alvállalkozó, illetve nem vehet részt alkalmasság igazolásában olyan gazdasági szereplő, aki az elmúlt három évben a Kbt. 73. § (4) bekezdésében említett környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelményeket súlyosan megszegte, és ezt az ajánlatkérő megfelelően bizonyítani tudja.
- A hatályos Kbt. 198. § 10. pontja lehetőséget ad a Kormány számára, hogy rendeletben szabályozza az egyes beszerzési tárgyak tekintetében az alkalmazandó értékelési szempontrendszerre és módszerre vonatkozó részletes szabályokat, a szociális, különösen foglalkoztatási és környezetvédelmi, fenntarthatósági, energiahatékonysági szempontoknak a közbeszerzésben történő érvényesítésének kötelező eseteit és módjait. Ennek megfelelően a Kbt. végrehajtási rendeletei számos olyan rendelkezést tartalmaznak, amelyek megteremtik annak lehetőségét, hogy a környezetvédelmi szempontokat a közbeszerzési eljárások során az ajánlatkérők alkalmazzák.
 - Példaként említhető az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet 9. § (2) bekezdés cb) pontja, amely szerint az ajánlatkérő értékelési szempontként veheti figyelembe a tervezési vagy mérnöki szolgáltatás nyújtásához kapcsolódó környezetvédelmi, fenntarthatósági megoldásokat, valamint a 24. § (2) bekezdés b) pontja, amely szerint megvalósítandó építmény vagy elvégzendő építési tevékenység értékelésére alkalmas szempontok körében értékelhető a környezetvédelmi, fenntarthatósági követelmények figyelembevétele.

Ahogy az a fentiekben bemutatott példákban is látszik, a jelenleg hatályos jogszabályokban előírt környezetvédelmi szempontok alkalmazása jelen tananyag készítésekor elsősorban az ajánlatkérők diszkrecionális döntésének, környezetvédelem iránti elkötelezettségének függvénye. Ugyanakkor – elsősorban ugyan, de – léteznek környezetvédelmi szempontokat érvényesítő kötelezően alkalmazandó jogszabályi rendelkezések is.

Ilyen kötelező jogszabályi rendelkezéseket tartalmaz például az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet, amelynek 6. § (1) bekezdés f) pontja alapján a tervező kiválasztására irányuló eljárásban a közbeszerzési dokumentumoknak – amennyiben az adott tervezési munka esetében értelmezhető – tartalmaznia kell az energiatudatosságra, a megfelelő alapanyag-hasznosításra, a környezetvédelmi szempontokra és a fenntartható építészet követelményeire vonatkozó tájékoztatást is; a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló 168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet [168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet], amelynek 22. § (2) bekezdése alapján a kiemelt termékek közbeszerzésére vonatkozó állami normatíváknak¹⁸ egyértelmű, megkülönböztetésre alkalmas módon tartalmazniuk kell az adott kiemelt termék közbeszerzésére vonatkozó alapvető funkcionális és műszaki paramétereket, továbbá a figyelembe veendő gazdasági és egyéb (többek között környezetvédelmi, üzemeltetési, támogatási) szempontokat, speciális előírásokat, valamint a lényeges szerződési feltételeket; ilyen továbbá a közétkeztetés tárgyú közbeszerzések tekintetében alkalmazandó eljárások sajátos szabályairól szóló 676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet [676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet] is, amely a közétkeztetési szolgáltatások megrendelésére irányuló közbeszerzési eljárások tekintetében állapít meg kötelezően alkalmazandó értékelési szempontokat (például az ételkészítés és a tálalás helye közötti minél rövidebb szállítási időtartam, az eljárásban előírt címkével rendelkező élelmiszerek minél nagyobb aránya a beszállított élelmiszerek között),¹⁹ valamint a szerződés teljesítésére vonatkozó feltételek tekintetében is megállapít az ajánlatkérő által kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi szempontokat.²⁰

¹⁸ 168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet 3. § a) pont.

¹⁹ 676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet 5. §.

²⁰ 676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet 6. §.

*A GPP kötelezővé válása: a közbeszerzésekben
alkalmazandó környezetvédelmi követelményekről
szóló 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet*

Az előző fejezetben ismertetett, túlnyomórészt az ajánlatkérők önkéntes vállalására épülő GPP-rendszert 2025. január 1-jétől kezdődő hatállyal a közbeszerzésekben alkalmazandó környezetvédelmi követelményekről szóló 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet [235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet] a hatálya alá tartozó beszerzési tárgyú közbeszerzési eljárások tekintetében megszünteti, az mint a Kbt. 198. §-ába foglalt felhatalmazása alapján született Korm. rendelet az ajánlatkérők által kötelezően alkalmazandó GPP-követelményeket rögzít.

A 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet fontosabb rendelkezései az alábbiak.

Tárgyi hatály

A 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet hatálya a Kbt. szerinti ajánlatkérő által az alábbi beszerzési tárgyak közbeszerzés útján történő beszerzésére terjed ki, s az ajánlatkérő az alábbi beszerzési tárgyak beszerzésére irányuló közbeszerzési eljárásban köteles a 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendeletben foglaltak szerint eljárni: másoló- és grafikai papírok; beltéri takarítási szolgáltatások; beltéri takarítási szolgáltatásokhoz kapcsolódó fogyasztási cikkek; tisztítószeres; kézi mosogatószeres; gépi mosogatószeres; szappanok; egészségügyi és háztartási papírtermékek, háztartáshigiéniai papírok; bútorok; IKT-eszközök;²¹ képfalkötő berendezések; építési termékek, valamint új épületek és közutak tervezése és kivitelezése, valamint ha az építési beruházás becsült értéke az uniós értékhatárt eléri a meglévő épületeket és közutakat érintő építési tevékenység tervezése és kivitelezése. Az ajánlatkérő – a beszerzés fő tárgyától függetlenül – a rendelet szerinti beszerzési tárgyak tekintetében akkor is köteles a rendeletben foglalt szabályokat alkalmazni, ha a közbeszerzési eljárás

²¹ 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet 2. § 11. pont.

nem kizárólag a rendelet szerinti beszerzési tárgyakra irányuló közbeszerzési eljárást folytat le. Az ajánlatkérő a fentiek szerinti beszerzési tárgyakra irányuló közbeszerzési eljárás lefolytatása során abban az esetben is köteles a rendeletben foglalt szabályok szerint eljárni, amennyiben a beszerzés a termékek hasznosítási, használati jogának – vételi joggal vagy anélkül – való megszerzésére irányul. A 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet rendelkezéseit az alábbi esetekben nem kell alkalmazni: a Kbt. 98. § (2) bekezdés c)–e) pontja szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás, illetve a közszolgáltatók közbeszerzéseire vonatkozó sajátos közbeszerzési szabályokról szóló 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet 15. § (1) bekezdés c)–e) pontja szerinti hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás lefolytatása esetén; ha a szerződés teljesítési helye az Európai Unión kívüli ország területére esik; ha az előző kivételnek minősülő feltételek nem állnak fenn, és a közbeszerzés olyan speciális felhasználási célú áru vagy szolgáltatás beszerzésére vonatkozik, ahol az e rendelet szerinti követelmények előírása nem lehetséges, és ezt az ajánlatkérő a közbeszerzési dokumentumokban alátámasztja.²²

*A környezetvédelmi követelmények kötelező
alkalmazásának köre és módja*

A rendelet 4–13. §-a tételesen meghatározza a rendelet hatálya alá tartozó egyes beszerzési tárgyak tekintetében az ajánlatkérő által kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi követelményeket. A Rendelet az egyes beszerzési tárgyak tekintetében több alkalmazható környezetvédelmi követelményt meghatároz, amelyek közül az ajánlatkérő jogosult választani, hogy melyiket kívánja alkalmazni a közbeszerzési eljárás során. A másoló- és grafikai papír beszerzésére irányuló közbeszerzési eljárásban például az ajánlatkérő a beszerzett papírmennyiség tekintetében a következő környezetvédelmi követelmények valamelyikét köteles előírni a műszaki leírásban: a) az adott eljárásban beszerzett papírmennyiség legalább 50%-a 100%-ban újrahasznosított papírostból készül,

²² 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet 1. § (1)–(5) bekezdés.

b) a cellulóz előállításához felhasznált rostanyag megfelel a grafikai célra szánt papír, valamint a tissue-papír és a tissue-termékek uniós ökocímkéjének odaítélésére vonatkozó kritériumok megállapításáról szóló 2019/70/EU bizottsági határozat I. melléklete szerinti 3. (Rostanyagok – erőforrások megőrzése, fenntartható erdőgazdálkodás) kritériumnak, vagy c) a másoló- és grafikai papír I. típusú ökocímkével rendelkezik.²³

A rendelet egyik környezetvédelmi szempontból legjelentősebb előírását a 13. § tartalmazza, amely az új épületek tervezésére vagy kivitelezésére vagy tervezésre és kivitelezésre együttesen irányuló, valamint az uniós értékhatárt elérő értékű, a meglévő épületeket érintő építési tevékenység tervezésére vagy kivitelezésére vagy tervezésre és kivitelezésre együttesen irányuló közbeszerzési eljárás során az ajánlatkérők által a műszaki leírásban a műszaki követelményrendszer részeként vagy értékelési szempontként vagy a szerződés teljesítésére vonatkozó feltételként kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi szempontokat határozza meg. Ezek a feltételek az alábbiak:

- a) annak előírása, hogy az új épület tervezése és kivitelezése lehetővé tegye zöld épületminősítési rendszerek szerinti, az ajánlatkérő által alkalmazott épületminősítési rendszer két legmagasabb minősítési szintje egyikének megfelelő minősítés megszerzését;
- b) az adott építési beruházás során jelentős mértékben felhasznált, egyes építési termékek – valamely I. típusú ökocímkével, környezetvédelmi terméknyilatkozattal vagy, egyéb harmadik fél által tanúsított környezeti értékeléssel vagy más megfelelő bizonyítási eszközzel igazolható – környezeti tulajdonságait figyelembe veszi;
- c) az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról szóló miniszteri rendelet szerint közel nulla energiaigényű épületre vonatkozó értékhatárnál legalább tíz százalékkal alacsonyabb primerenergia-igényű épület valósul meg;

²³ 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet 4. §.

- d) a személyzeti közlekedési terv és infrastruktúra kidolgozása, valamint végrehajtása, amely biztosítja az esélyegyenlőségre tekintettel az épület bejárhatóságát és a környezetbarát közlekedés elősegítését;
- e) az épület használata során képződő újrahasználatos vagy hasznosítható anyagok és az élettartamuk végére ért termékek elkülönítésére kijelölt helyek kialakítása;
- f) az épület víztakarékos berendezésekkel való ellátása, amely legalább a Bizottság (EU) 2021/2139 felhatalmazáson alapuló rendelete I. melléklet 7.1. pontjában meghatározott feltételeknek megfelel;
- g) az építés helyszínén képződő építési-bontási hulladék tekintetében az elkülönített gyűjtésre és az újrafeldolgozásra, újrahasználatra való előkészítésre vonatkozó követelmények meghatározása;
- h) az építési területre szállítandó építési termékek, anyagok és eszközök szállításával kapcsolatos szén-dioxid és más üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentése.

A rendelet a 3. §-ában rögzíti, hogy a rendeletben meghatározott kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi követelmények mellett az ajánlatkérők belátásuk szerint további környezetvédelmi követelményeket is előírhatnak, beleértve az I. típusú öko címkével²⁴ való rendelkezést, illetve a környezetvédelmi vezetési rendelkezéseknek való megfelelést.

A fentiek szerint a rendelet, összhangban Magyarország zöld közbeszerzési stratégiájának (2022–2027) célkitűzéseivel, 2025. január 1. napjától kezdődő hatállyal a közbeszerzési eljárások során széles körben kötelezővé teszi a környezetvédelmi követelmények ajánlatkérők általi alkalmazását, elősegítve ezzel a rendelet hatálya alá tartozó beszerzési tárgyak, köztük az új épületek tervezésének és/vagy kivitelezésének, valamint az uniós értékhatárt elérő értékű, a meglévő épületeket érintő építési tevékenység tervezésének és/vagy kivitelezésének hosszú távú fenntarthatóságát.

²⁴ 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet 2. § 1. pont.

A ZÖLD KÖZBESZERZÉSEK GYAKORLATA A VÉDELMI SEKTORBAN

A fentiekben ismertetett uniós és hazai szabályozók a védelmi szektor beszerzéseire is irányadók azzal, hogy a védelmi és biztonsági célú beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény (Vbt.) 4. §-ában felsorolt tárgyú beszerzésekre, különösen a Vbt. 1. mellékletében felsorolt kategóriáknak megfelelő haditechnikai eszközök beszerzésére, szolgáltatások megrendelésére, valamint az 1. mellékletben felsorolt rendszerek és képességek kialakítására irányuló, haditechnikai eszközökhöz közvetlenül kapcsolódó, valamint a katonai célú építési beruházásokra irányuló beszerzésekre (továbbiakban: védelmi beszerzések), továbbá Magyarország belső és külső biztonságát érintő, így különösen a rendvédelmi, a határvédelmi, az idegenrendészeti, a nemzetbiztonsági, a katasztrófavédelmi, az igazságszolgáltatási, a központi pénzügyi, a büntetés-végrehajtási, a válságkezelő feladatokkal, valamint a kritikus infrastruktúrák védelmével közvetlenül összefüggő azon beszerzéseire, amelyek minősített adatot keletkeztetnek, tartalmazznak, vagy minősített adatkezelést tesznek szükségessé (biztonsági beszerzés) –, a Kbt. és Vbt.-ben foglalt feltételek fennállása esetén – a Kbt. helyett a Vbt.-t kell alkalmazni, amely a Kbt. rendelkezéseihez hasonlóan ugyancsak meghatároz a hatálya alá tartozó tárgyú beszerzések során alkalmazható környezetvédelmi szempontokat (például az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban előírhatja, hogy az ajánlattevő tájékozódjon a környezetvédelemre vonatkozó kötelezettségekről, aminek a teljesítés helyén és a szerződés teljesítése során meg kell felelni;²⁵ az ajánlattevőnek vagy részvételre jelentkezőnek a szerződés teljesítéséhez szükséges műszaki, illetve szakmai alkalmassága szolgáltatás megrendelése esetében igazolható a minőség biztosítása érdekében tett intézkedéseinek, illetve vizsgálati és kutatási eszközeinek leírásával, valamint azon környezetvédelmi intézkedéseinek megjelölésével, amelyeket a szerződés teljesítése során alkalmazni tud;²⁶

²⁵ Vbt. 34. § (6) bekezdés.

²⁶ Vbt. 49. § (2) bekezdés f) pont.

az ajánlatkérő a szerződés teljesítéséhez kapcsolódóan sajátos, környezetvédelmi feltételeket határozhat meg).²⁷

A védelmi szektor beszerzései során a környezetvédelmi szempontok figyelembevételének mértékére vonatkozó adatok meglehetősen hiányosak. A rendelkezésre álló információk alapján nehéz egyértelmű képet alkotni arról, hogy a védelmi szektor beszerzési eljárásaiban milyen mértékben veszik figyelembe a fentiekben ismertetett jogszabályok alapján a beszerzési eljárások során egyébként – diszkrecionálisan – figyelembe vehető környezetvédelmi szempontokat, illetve hogy milyen mértékben befolyásolják e jogszabályok a beszerzési döntéseket.²⁸ Ez abból is fakadhat, hogy a védelmi szektor beszerzései sajátos jellemzőkkel rendelkeznek, s gyakran más prioritások érvényesülnek, mint a civil szektor beszerzéseiben.²⁹ Ugyanakkor Magyarország 2022–2027 közötti időszakra szóló zöld közbeszerzési stratégiájának azon célkitűzése, hogy 2027-re a közbeszerzések 30%-át zöld beszerzéssé kell tenni, egyértelműen jelzi, hogy a jövőben a védelmi szektorban is fokozottan számítani lehet a környezetvédelmi szempontok alkalmazásának elterjedésére.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Európai Bizottság (2008): *A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés*. COM (2008) 400 végleges. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52008DC0400>

Európai Bizottság (2019): *A Bizottság Közleménye. Az európai zöld megállapodás*. COM(2019) 640 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>

Európai Bizottság (2020): *A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A tisztább*

²⁷ Vbt. 96. § b) pont.

²⁸ FÖLDI–PADÁNYI 2018.

²⁹ PADÁNYI–FÖLDI 2019.

- és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv.* COM(2020) 98 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0098>
- FÖLDI László – PADÁNYI József (2018): Modernisation within the Hungarian Defence Forces, *Sodobni Vojaski Izzivi / Contemporary Military Challenges*, 20(3), 49–62. Online: https://dk.mors.si/info/images/SVI/PDF/2018_3/SVI_20_3-Padanyi_Foldi.pdf
- HUBAI Ágnes (2024): Várható változások a közbeszerzés szabályozásában az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó új és felülvizsgált uniós irányelvek és rendeletek tükrében. *Közbeszerzési Értesítő Plusz*, 6(6), 60–68. Online: https://ertesitoplus.kozbeszerzes.hu/documents/509/KEP202406_online.pdf
- Magyarország Kormánya (2022): *Magyarország zöld közbeszerzési stratégiája 2022–2027*. Online: <https://kormany.hu/dokumentumtar/magyarorszag-zold-kozbeszerzesi-strategiaja-2022-2027>
- PADÁNYI József – FÖLDI László (2019): Military Technical Developments in Hungary in the Frame of Zrinyi 2026 Program. In KŘIVÁNEK, Václav (szerk.): *2019 International Conference on Military Technologies (ICMT)*. Brno: Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), 1–7. Online: <https://doi.org/10.1109/MILTECHS.2019.8870061>
- PAKSI Gábor (2020): Zöld értékelési szempontok a fenntartható közbeszerzések megvalósítása érdekében I. rész. *Közbeszerzési Értesítő Plusz*, 2(6), 44–54. Online: <https://doi.org/10.37371/KEP.2020.6.4>
- TÁTRAJ Tünde (2023): Greenwashing a közbeszerzésben? *Polgári Szemle*, 19(4–6), 147–157. Online: <https://doi.org/10.24307/psz.2023.1210>

Jogi források

2015. évi CXLI. törvény a közbeszerzésekről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500143.tv>
- 168/2004 (V. 25.) Korm. rendelet a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400168.kor>

- 676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet a közétkeztetés tárgyú közbeszerzések tekintetében alkalmazandó eljárások sajátos szabályairól. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000676.kor>
- 235/2024. (VIII. 8.) Korm. rendelet a közbeszerzésekben alkalmazandó környezetvédelmi követelményekről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-235-20-22>
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004/18/EK irányelve (2004. március 31.) az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0018>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32021R1119>